

РАННІЙ ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ У СИСТЕМІ ДОШКІЛЛЯ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

*Вікторія Рагозіна
Київ*

У статті розкриваються підходи до естетичного розвитку дитини раннього віку та особливості його організації в умовах системи дошкільня різних країнах світу.

Ключові слова: естетичний розвиток, дитина раннього віку, система дошкільньої освіти, зарубіжні країни.

Проблема розвитку особистості започаткована ще у трактатах мислителів Давньої Греції. Теза про необхідність раннього початку розвитку дитини, що має визначальний вплив на становлення людини у майбутньому, проходить червоною лінією через праці психологів (Л.Виготський, О.Запорожець, Г.Костюк, О.Леонтьєв, С.Рубінштейн, Б.Теплов), зарубіжних педагогів (Ф.Фребель, М.Монтессорі, С.Френе), дослідників раннього віку (М.Щелованов, Н.Аксаріна, І.Островська, М.Кістяковська, Н.Ладигіна, Н.Ейгес). Окрім загальних проблем, важливими постають питання мистецьких засобів у естетичному розвитку у цьому віці, що вивчалися на поч.-сер. ХХ ст. (Н.Ветлугіна, Н.Сакуліна, Е.Тихеева та ін.), у 70-80-х р. (Р.Фрідман, К.Форраї, М.Нільсон, Р.Оганджян, М.Кайтанджян та ін), сучасними науковцями (Т.Комарова, І.Ликова, Р.Чумічова, М.Гмошинська).

Модернізація освіти у країнах світу, зокрема системи дошкільньої освіти в Україні, актуалізувала проблему раннього дитинства, зумовила потребу у науково-теоретичних і практичних дослідженнях цього віку, що сприяли б реалізації ідей раннього розвитку у практику роботи дошкільних закладів України. Розробка програм і науково-методичного супроводу розвитку дитини у цей період вимагає ретельного вивчення змісту і організації раннього навчання дітей, зокрема їх естетичного розвитку, у системі дошкільня зарубіжних країн. Це спонукає дослідників до здійснення системного аналізу дошкільня (Т.Поніманська, З.Плохій та ін.), а також вивчення стану та особливостей дошкільньої освіти в окремих

країнах - Великій Британії (Л.Баєва), Франції (Н.Сиротич), США (Л.Парамонова, К.Протасова, В.Маслова, Н.Мельник), Японії (С.Білецька, А.Нурутдінова), Німеччини (З.Хало, І.Сташевська), Швеції (Н.Карпенко) та ін. Проте, аспект раннього естетичного розвитку дітей в освітніх системах зарубіжних країн не виокремлювався і ґрунтовно не вивчався, що й обумовило мету написання статті.

Дошкільна освіта в кожній країні утворює свою особливу систему, компонентом у структурі якої розвивається освіта і виховання дітей раннього віку.

Одним з найкращих у світі вважається дошкільне виховання у **Франції**, що здійснюється у державному і приватному секторі у материнських школах (дитячих садках) або у класах (секціях) для малюків при початкових школах. Державні *заклади*, в яких виховуються діти від 2-х до 6-ти років, є більш престижними установами порівняно з приватними – вони здійснюють навчання, в той час як приватні виконують охоронну функцію; крім цього відвідування дітей здійснюється на безоплатній основі, у приватних установах утримування дітей є задорогим для широкого загалу батьків. Значна частина приватних закладів належить до католицької церкви і утримується завдяки її фінансуванню.

Започаткування *освіти дітей 2-річного віку* у країні було пов'язано з певними труднощами, однак з 1990 року завдяки прийнятій постанові уряду малюків цього віку почали приймати до дошкільних установ.

Програми *материнських шкіл* запроваджують навчання дітей за трьома лініями освітньо-виховної діяльності, одна з яких визначає художньо-естетичний напрямок - ігри у супроводі співу, ритмічні рухи, заняття ручною працею. Заняття малюванням розглядається у комплексі занять, що допомагають розвивати руку дитини до письма. Діти 2-4 років складають молодшу групу. Кожна з груп має своє приміщення з облаштованим міні-куточком для ігрової, навчальної, творчої діяльності на кшталт міні-майстерень, що мають на меті дати можливість дітям апробувати елементи діяльності дорослих, набути елементарних практичних навичок. Художній куточок обладнаний всіма необхідними для творчої діяльності інструментами та матеріалами, що допомагає ознайомитися з різними техніками

малювання, креслення, опанувати мистецьких понять (площина, формат, композиція та ін.) і розвинути творчу уяву.

У материнських школах практикується групова форма навчання дітей: клас розподіляється на три групи відповідно рівня розвитку дітей, що займаються окремо, заняття під керівництвом педагога чергуються з вільною грою і напіввільною діяльністю. Атмосфера у материнських школах наближена до сімейної, тому діти відчувають комфорт і радість. Окрім материнських шкіл є спеціальні *державні дитячі центри*, де протягом повного дня з дитиною займаються та пропонують розваги і дозвілля розвивального характеру – екскурсії до парків і музеїв, відвідування кіно, театрів, наприклад, Версалью та ін. – це покладено на спеціальну людину, яка і виховує і розважає водночас [7, 99-102].

Серед видів художньо-естетичної діяльності малюків - ігри, ритмічні рухи у супроводі співу, ручна праця, елементи малювання, розвиток поетичного почуття, драматизація. Про розуміння важливості *музичного розвитку* дітей свідчить проведення музичних занять кожного дня, а іноді – і кілька разів на день. Найбільш масовим і доступним видом музичної діяльності є хоровий спів, що має давні традиції у материнській школі і який відзначала у працях видатний французький педагог П. Кергомар як свого роду гімнастичну вправу для розвитку дихання, вимови і виховання дисципліни у дітей та підкреслюючи виховне значення у формуванні цілого спектру почуттів дитини. Важливим є розвиток у дітей музичних здібностей, зокрема й ритмічної і музичної імпровізації у старших дошкільників.

На відміну від більшості країн світу у **Німеччині** держава утримує 20 відсотків закладів, а рештою установ опікуються церковні та громадські організації, благодійні товариства. І хоча більшість дітей розпочинають дошкільну освіту з трирічного віку у дитячих садках з повним або неповним днем, одногрупових дошкільних закладах (як правило для старших дошкільників), підготовчих класах основної школи (для п'ятирічок), цілодобових інтернатах для здорових дітей та вихованців з проблемами здоров'я і розвитку, однак існує досвід виховання певної частини дітей раннього віку у материнських школах, де вони разом з мамами невелику кількість часу проводять у грі та заняттях.

Дошкільна освіта реалізується у дитячих закладах вільного (садок Монтесорі, штайнерівський дитячий садок) і відкритого *типу*, що ґрунтується на положеннях ситуативно-орієнтованого підходу [12, 140]. Його прихильники виходять з розуміння мінливості життєвого простору дитини, що постійно змінюється і потребує від неї умінь пристосовуватися до суспільних умов з одночасним збереженням своєї неповторності. Ситуативне навчання розпочинається з народження дитини і хоча більше спрямоване на інтелектуальний розвиток дитини, не відкидає важливості візуального й емоційного пізнання світу, в чому виключну роль відіграє мистецьке виховання, зокрема й музичне.

Теоретичні й практичні пошуки у галузі музичного виховання дошкільнят і дітей раннього віку у Німеччині значно активізувалися на кінець ХХ ст.: у 1969 році музичне виховання введено у структуру загальної освітньо-виховної системи, у роботу дитячих садків і музичних шкіл започатковано курс «Раннє музичне виховання», що сприяло розробці теоретико-методичних праць з цієї проблематики, а також створенню збірників пісень, рухливих ігор, появи грамплатівок та аудіокасет для слухання музики і звуків навколишнього світу. Музичне виховання малюків реалізується у двох *напрямах*: загальний музичний розвиток дітей у дитячих садках і музичних школах та раннє навчання гри на музичному інструменті. Розвиток музикальності малюків відбувається у процесі слухання музичних і звуків навколишнього середовища та їх імітації, у ході акустичних експериментів з різними матеріалами, співу, гри на створених власноруч елементарних музичних інструментах (або на інструментах орфовського оркестру), ритміки, імпровізації, музичного театру та ін. Акцент у роботі робиться на взаємодії різних видів музичної діяльності та залученні інших видів мистецтв [13, 10-13].

Система дошкільного виховання у **США** утворилася ще у др. пол. ХІХ ст. - перші дитячі садки виконували як виховну функцію, так і забезпечували дітей бідних верств населення й імігрантів їжею і одягом. Саме це зумовило ставлення більшості громадян Америки до дитячих садків як до організацій соціальної допомоги бідним. Тільки на поч. ХХ ст., як зазначають Л.Парамонова, К.Протасова [10, 5] дитячі заклади стали орієнтуватися на взаємодію з сім'єю,

піклуватися про здоров'я дитини та прийняли участь у дослідженнях, зокрема присвячених вивченню можливостей розвитку у ранньому періоді дитинства. Так, проект «Розумовий, або головний початок» (1964 р.) для сімей низького економічного і соціокультурного рівня виявив позитивні зрушення у розвитку малюків під дією раннього навчання та інших факторів - орієнтації на сумісну роботу з батьками (особливо матір'ю), стимуляції не тільки ігрової, але й пізнавальної діяльності дитини та ін.

У державних документах США дошкільна освіта (це поняття у американській термінології включає варіанти: «дошкільне виховання», «раннє навчання», «передшкільне або дошкільне виховання», «дошкільна освіта» «дошкільня») передбачає формальну та неформальну форми освіти дітей *від народження до 5-ти років*, що може здійснюватися удома, у дошкільних навчальних закладах різних типів та форм власності [8, 60]. Для дітей раннього віку створено дошкільні ігрові групи - від 2-х років (за ініціативою батьків і для спільної ігрової діяльності) або альтернативні ним «школи для малят» - від одного до 3-х років; центри або сімейні центри догляду за дитиною; дитячі садки (ясла-садки) для дітей 2-2,5-ю років, що забезпечують педагогічний супровід різних видів діяльності. Особливість американської дошкільної системи полягає у надзвичайній варіативності освітніх проектів, за якими працюють установи - *міжнародного* («Міжнародний курикулум дошкільної освіти» від 2-х до 6-ти років; «Крок за кроком» та ін.), *національного* (державний законопроект «Хед Старт», «Рання освіта Хед Старт», *регіонального* (що адаптують національні програми до потреб певного округу) *рівнів*.

У сучасній системі дошкільня США посилилася увага до дітей саме раннього віку – про це свідчить прийнята термінологія («рання освіта», «раннє виховання»), мережа закладів, які працюють з малюками від народження, а також розробка низки *програм* для цієї категорії дітей: проект «ОПС – стратегії дошкільної освіти» (запроваджений альянсом «Від народження до п'яти»), «Шлях до успішного раннього навчання», «Розквіт» (ініційований Відділом матері й дитини та ін. організаціями) тощо. Докладну характеристика програм для дошкільників у Америці наводить Н.Мельник [8, 87-115]. Виокремимо лише аспект естетичного

розвитку малюків у ході аналізу змістового компонента, пов'язаного з мистецьким навчанням та особливостей його організації. Так, федеральна програма безкоштовної дошкільної освіти для дітей з малозабезпечених родин «*Хед Старт*» (Head Start) окрім змісту, основних орієнтирів і навчального плану для педагогів містить і навчальний план для креативного розвитку дитини в умовах сім'ї. Міжнародна програма дошкільної освіти (від 3-х років) «*Хайні*» покликана допомогти родині у розвитку, зокрема й мистецьких навичок та досвіду дітей: у ній виокремлено сфери діяльності і пов'язані з ними компетентності: музику (слухання, емоційні реакції, вивчення та відтворення звуків, вокальні уміння), рухливу діяльність (рухи тілом та його частинами, рухи з предметами, відчуття такту та ін.), творчу репрезентацію (вираження емоцій, емпатії до інших, гра з дітьми). Цінним надбанням для батьків і вихователів є розроблене програмно-методичне забезпечення до цієї програми та набір художніх матеріалів. Програму «*Бенк Стрім*» (з 3-х років) відрізняє концептуальне положення, що дитина є активним дослідником, експериментатором і митцем. Активний емоційний розвиток дитини здійснюється у сферах «Мистецтво» (художня праця з фарбами, пластиліном, штучними матеріалами, що більше спрямована на процес, який розвиває, ніж на результат) і «Музика» (рухова активність, ігри і рухи під музику, слухання, співи). У змісті державної програми раннього розвитку «*Хайр Скоуп*», що ґрунтується на ідеях Ж.-Ж. Піаже, окремі компетентності відносяться до наочного і драматичного мистецтва (креативні презентації, танці, музика), читання (мова і література). Також надзвичайно популярними з 1990-х років у США є програми М. Монтесорі та вальдорфського садка, в яких заплановано щоденні заняття малюванням, розмальовуванням, робота з воском, складання віршів - що розвиває творчу уяву малюків.

Діти раннього і дошкільного віку **Великої Британії** виховуються у державних і приватних дитячих установах різних *municipalities*: ясельні класи і школи, що готують дітей до шкільного навчання; муніципальні та приватні ясла; центри по догляду за дітьми; ігрові групи, клуби матері і дитини, дитячі групи для дітей з відхиленнями у розвитку – вони різняться за змістом, формами і методами виховної роботи, а також режимом дня, матеріальною базою, кількістю і кваліфікацією персоналу.

Педагоги виходять з розуміння цілісності розвитку дитини, взаємозв'язку усіх сторін, а тому навчання не розподіляється на предмети, а здійснюється комплексно і має тематичний характер. Вважається, що потенціал дитини розвивається у сприятливих умовах, де важливу роль відіграють відносини дитини з однолітками і дорослими – «освіта дитини – це насамперед результат її взаємодії з оточенням, куди входять люди, матеріали і знання» [цит. за 11, 5].

З 2000 р. у країні прийнято державну освітню програму - «Програму-керівництво для базового ступеня» (державні та недержавні установи для дітей 3-5-ти років), у змісті якої визначено емоційну, особистісно-соціальну і сферу творчого розвитку. Творчий розвиток відбувається у процесі засвоєння образотворчих і танцювальних умінь, формування музикальності, рольової гри, творчого розповідання. Характерно, що художньо-естетичні заняття проводяться не спеціалістами, а тому педагоги акцентують увагу на створенні збагаченого естетичними засобами середовища і допомагають дітям розкрити здібності шляхом наслідування педагога, який разом з вихованцями співає, грає, танцює.

Ранньому розвитку дітей у країні сприяло прийняття програми «Від народження до 3-х років – це важливо» (2002 р.), а також - єдиної освітньої програми, що по'єднала базовий ступінь (3-5 років) з раннім періодом (0-3 роки) (2007 р.) [1,23-27]. Про естетичне виховання малюків дбають починаючи з зовнішнього оформлення дитячих садків, що мають цікаві назви «Джміль», «Симпатичні віконця» та ін. Відповідну тематику використовують і в оформленні кімнат, сайту дитячого закладу, в організації навчально-виховного процесу. У садочках не існує розпорядку дня, у ньому виділяється час діяльності (ігри у приміщенні чи на вулиці, підгрупові та індивідуальні заняття, читання книг чи розповідання історій), час прибирання та час у колі для підведення підсумків дня. Сповнюють враженнями малюків відвідування музеїв, бібліотек, екскурсій на природу та ін.

Австралійська система освіти – так склалося історично - створювалась за зразком британської і такою вона залишається до сьогодні. До початкової її ланки входить дошкільна освіта, що реалізується завдяки впровадженню Національної стратегії розвитку раннього дитинства («Структура раннього навчання в

Австралії: приналежність, сутність та становлення» (2008-2013 р.р.) (*Примітка*: в Австралії під раннім навчанням розуміється підготовка дитини у ігровій формі впродовж кількох років перед вступом до початкової школи - у 5-ть років і має назву *preschool or kindergarten*). У структурі дошкільної освіти виділяються такі *установи*: дитячий садок, сімейний дитячий садок, підготовчі садки (один рік до школи), ясла (в окремих штатах). Їх мережа охоплює приватні і державні дитячі садки, які відвідують діти від 3-4-х років до 5-ти років (у більшості штатів від 4-х років); приватні ж садки приймають дітей *немовлячого віку*. Дошкільна освіта не є обов'язковою у окремих штатах Австралії, де виховання і підготовка дітей є турботою батьків або здійснюється у дитячих клубах.

Дошкільне навчання у дитячих садках Австралії спрямовується на надання дитині необхідних їй знань, умінь і навичок у ігровій діяльності, а також – допомогу у розвитку її індивідуальних здібностей й нахилів, тому обов'язковий зміст навчання не визначається. Слід зазначити хорошу професійну підготовку різних фахівців дошкільної освіти (вчителі раннього дитинства, вчителі раннього дитинства з ступенем бакалавра, няні, вихователі, асистенти вихователів) та їх особливе ставлення до дітей, що ґрунтується на глибокій повазі до дитячої природи. Педагоги повністю дотримуються побажань батьків і не приймають ніяких рішень стосовно дитини без обговорення з ними. Батьки мають повну інформацію щодо дитячого закладу та особливостей виховання дитини у ньому – про це дбають міські центри, в яких до послуг батьків – безкоштовні брошури і консультації фахівців [2, 191-194].

Естетичне виховання малюків здійснюється на заняттях ліпленням, малюванням, музикою, танцями. У сімейних (до 4-5-ти дітей) і приватних (до 60-ти дітей) дитячих садках зміст навчання повністю визначається педагогами і погоджується з спеціальними представниками, які контролюють діяльність закладів. Він може варіюватися і включати перегляд дитячих телепередач, спів, читання, слухання казок та ін. види художньо-естетичної діяльності.

У **Японії** надзвичайно великий відсоток (близько 90%) дітей від народження до 6-ти років, які відвідують дитячі заклади різних *типів*, два з яких є основними: ясла-садки і дитячі садки. Здебільшого у яслах-садках діти перебувають протягом

дня, а садки відвідують на кілька годин для занять малюванням, музикою, ручною працею.

Загальні підходи, що існують у сучасній дошкільній освіті країни, багато в чому обумовлені сімейними і культурними традиціями Японії. Так, дитину до 7-ми років вважають чистою і непорочною, цим обумовлюється ніжне ставлення до малюків, піклування про їх здоров'я і особистісний розвиток та надання пріоритету вихованню над навчанням («краще бути хорошою людиною, ніж вченим»), апелювання до емоцій дитини, застосування «гармонічних» принципів виховання (опора на позитивне у дитині, фокусування уваги на її розуміння, а не на слухняність; акцент на внутрішню мотивацію, методи - розмова з дитиною, пояснення та ін.). Японці порівнюють свою виховну систему з плеканням рослини садівником - так же турботливо ставляться до природи дитини і її задатків [3, 26]. Саме спрямованість на раннє їх виявлення і розвиток, зокрема й у мистецькій діяльності, відзначає навчання і виховання у японських дитячих садках. Ось тому у японському дошкільлі працюють тільки педагоги з університетською освітою, які вирішують низку завдань, пов'язаних з конкретним віком. Так, у вихованні дворічних дітей домінує підхід – через маніпулятивну діяльність до розвитку інтелекту, а тому вони активно залучаються до різних видів художнього і декоративно-прикладного мистецтва: малювання, аплікації, художньої праці, «орігамі ояторі» (плетення з натягнутого на пальці тоненького ланцюжка різних узорів і вузликів). З трирічного віку формується почуття єдності з колективом (колективна художня діяльність, хоровий спів). До естетизації простору дитячого садка педагоги залучають самих дітей, які на заняттях художньою працею створюють чимало красивих речей для прикрашення кімнат закладу (панно, гобелени та ін.). Увесь процес дошкільного, зокрема й естетичного виховання маленьких дітей в Японії як його невід'ємної частини покликаний формувати значущі для японського суспільства якості - людського гуртожитку, фізично й психічно укріплити людину, яка б уміла співіснувати колективі і не заважала оточуючим [9, 107].

Розвитку здібностей маленьких японців сприяє навчання у садочках С.Судзукі, в основі педагогічної системи якого лежать ідеї раннього музичного виховання

дітей у процесі гри на скрипці (віолончелі, фортепіано). Змалечку відбувається і входження дітей у культуру Японії – з раннього віку малята приймають активну участь у різноманітних і багаточислених святах, кожне з яких має свої давні традиції і ритуали (свято на 7-й день після народження, в честь вибору ім'я, свято хлопчиків, дівчаток, обряди по досягненню дітьми 3-ри, 5-ти, 7-мирічного віку та б. ін.) - всі вони супроводжуються відповідними церемоніями з красивими костюмами, ходою, музикою і танцями.

У скандинавських країнах, зокрема Швеції, традиційно діти виховувалися у родині, а дошкільне виховання не пропагувалося - перший дитячий заклад відкрився тільки у 1901 році у Копенгагені, - вже потім держава створила ясла, дитячі трудові притулки, робочі дитячі будинки. Дітьми від 1-го до 6-ти років опікуються дошкільні установи різних форм власності та підпорядкування (муніципальні дошкільні заклади, денні заклади опіки сімейного типу, дошкільні заклади відкритого типу) [5, 167], педагогічний процес у яких регламентується Законом про освіту та Курікулумом дошкільної освіти (1998 р.) Естетично розвиваються діти у малюванні, музикуванні, співах, інсценізаціях, розігруванні казок (казкотворенні) - в цих видах діяльності дитина задіює свої візуальні, тілесні, тактильні, слухові відчуття, завдяки чому розширюється її уявлення про світ, збагачується емоційно-почуттєва сфера. У освітній системі країни широко практикуються інтегровані заняття і свята.

Виховання дітей від кількох місяців до 7-ми років у **Фінляндії** здійснюється у дитячих садках, групах догляду за дітьми у сім'ях, «відкритих» (майданичик у парку для кількохгодинної прогулянки дитини під наглядом вихователя) та «пересувних» (сезонного характеру у малонаселених та віддалених районах, куди приїжджає вихователь). Незважаючи на те, що потреба у забезпеченні дошкільними навчальними закладами різних типів задоволена на лише на 50 відсотків, держава дбає про своїх маленьких громадян: насамперед дошкільною освітою охоплюються діти, батьки яких не можуть належно піклуватися про дітей (дорослі, які працюють, знаходяться на лікуванні та ін.), важлива увага приділяється співпраці сім'ї і батьків - про це зазначається у Положенні про денний догляд за дітьми. Зокрема, крім функції догляду, на «відкриті» садки

покладено ще дуже важливу місію – скоротити ізольованість сімей, налагодити контакти між батьками і дітьми, сприяти просвіті батьків з питань дошкільного виховання, зокрема й раннього розвитку малюків [6, 59].

У **республіці Польща** дошкільна освіта реалізується у дитячих садках, яслах-садках з повним (у містах) та неповним (у сільській місцевості) робочим днем, цілодобових двотижневих яслах-садках і тимчасових дитячих установах типу сімейних мікро-садків (у квартирах багатоквартирних будинків) [12, 140]. Для дітей 3-5 років вона є обов'язковою. Дошкільна освітня система Польщі намагається виорішити низку проблем, насамперед, пов'язаних з низьким охопленням дітей дошкільного віку освітою, її короткою тривалістю (особливо у сільській місцевості), недостатньою кількістю альтернативних закладів та ін. [4, 171]. Покращенню ситуації сприяли розробка Стандарта державної освіти, документу «Програмна основа дошкільного виховання» (1999 р.), на основі яких вихователі створюють власні авторські програми. Дедалі більш популярними у роботі дитячих закладів стають освітні системи С.Френе, М.Монтессорі, К.Орфа, Р.Любана та ін.

Загалом у Польщі практикується навчання у різновікових групах, де протягом одного заняття тривалістю 60 хв. займаються 15-20 дітей. Додаткові заняття, наприклад, музика, іноземна мова триває 15 хв. для 3-4-ри річних і півгодини з 5-6-річними дітьми. Заняття музикою, театралізованою і образотворчою діяльністю проходять у спеціально обладнаних приміщеннях, оснащених мультимедійними та аудіовізуальними засобами. Раннє навчання малюків у Польщі тільки започатковується і належить до пріоритетних завдань системи освіти.

Аналіз систем дошкільної освіти зарубіжних країн у аспекті раннього естетичного розвитку дітей, зокрема засобами художньо-естетичної діяльності, дозволив зробити наступні висновки:

1. Кожна країна має свої риси і специфіку у змісті і організації дошкільної освіти – це стосується і виховання дітей раннього віку, яке для більшості країн на початку ХХІ ст. є одним з першочергових завдань у розвитку системи дошкільної освіти. Виявлено, що ряд країн (Франція, США) реалізують на практиці ідеї раннього

виховання, інші (Польща) – тільки започатковують ранню освіту і знаходяться у стадії накопичення теоретичного і практичного досвіду.

2. У різних країнах світу початок раннього навчання у дошкільних установах коливається: від самого народження (Велика Британія, Японія), з 1-річного (Швеція), з 2-річного віку (Франція, США), а у деяких країнах, як наприклад, у Австралії – з трьох років. Навчання і розвиток дітей раннього віку відбувається на базі різноманітних дошкільних закладів, типи яких в кожній країні різняться і мають свої відмінності як у назві закладу, так і у організації роботи з дітьми. Більшість дошкільних установ є державними, інші – приватними, сімейними та ін., що утримуються благодійними, релігійними організаціями, підприємствами, фондами, особами. Поряд з традиційними дитячими установами – материнськими школами (Франція, Німеччина), дитячими садками та яслами (Японія) у країнах виникли альтернативні дошкільні установи – ігрові групи, школи для малят (США), центри догляду, клуби матері та дитини (Велика Британія) та ін., в яких діти раннього віку знаходяться від кількох годин до повного дня.

3. Вихованням малюків у деяких країнах займаються виключно педагоги з вищою освітою (Японія), які ґрунтовно підходять до розвитку задатків, зокрема музичних та ін. у ранньому віці. Значний потенціал у цьому відіграє художньо-естетична діяльність дітей, їх вправлення у різних видах – малюванні, співі, грі на елементарних музичних інструментах, драматизація та ін. В окремих країнах (Велика Британія) мистецьке виховання, що має на меті загальний розвиток дітей, здійснюють загальні педагоги і вихователі, а не фахівці у галузі мистецької освіти. Як важливу тенденцію у ранньому навчанні малюків відмічаємо активне і дедалі більше залучення батьків до процесу раннього навчання дітей – у багатьох країнах матері проводять частину часу з дітьми у закладах, грають, займаються різними видами діяльності, окремі з них отримують спеціальну освіту і, очоливши заклад, виховують дітей.

3. Зміст освіти і виховання у країнах світу визначається державними документами і Курикулом дошкільної освіти. Важливо відмітити посилену увагу деяких країн до питань раннього навчання дітей, про що свідчить розробка державою і різними організаціями міжнародних, регіональних і місцевих програм

і проектів для дітей раннього віку, їх навчально-методичного забезпечення (США).

4. У змісті дошкільної освіти всіх країн естетичний (мистецький) компонент займає важливе місце. Його складають різні види діяльності дітей, в яких формуються компетентності дітей, творчі уміння у музичній, образотворчій, драматичній діяльності, ручній праці та ін.

5. У змісті й організації навчання дітей у закладах дошкільної освіти різних країн у останні десятиліття активно використовуються теоретико-практичні надбання видатних педагогів кінця XIX-XX ст. – С.Френе, М.Монтесорі, С.Судзукі та ін., педагогічні концепції яких поширилися у світі і набули у різних країнах своїх специфічних рис. Повне або часткове впровадження педагогічних систем педагогів минулого у сучасну практику виховання дітей, зокрема й раннього віку, свідчить про їх надзвичайну цінність і плідність для сучасних систем дошкільної освіти різних країн, їх трансформацію в умовах сучасного дошкілля, що дозволяє зберігати найкраще у дошкільній педагогічній науці й водночас нарощувати сучасний інноваційний досвід.

Подальшого вивчення потребують проблеми раннього розвитку дітей в Україні та порівняльний аналіз підходів щодо ранньої освіти і виховання дітей в українській системі дошкілля і країнах пострадянського простору.

Література:

1. Баева Л. О содержании и организации современного дошкольного образования Англии // Дошкольное воспитание. – 2007, № 11. - С. 21-27.
2. Бідюк Н., Глушок Л. Сучасні тенденції розвитку дошкільної освіти в Австралії // Порівняльна професійна педагогіка. – 2011, № 2. – С.189 – 195.
3. Білецька С. Педагогіка дитиноцентризму в суспільному вихованні США і Японії // Шлях освіти. – 2007, № 2(44). - С. 19-25.
4. Василюк А.В. Стан і тенденції дошкільної освіти в Польщі // Наукові записки НДУ ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки, 2006, № 5. – С. 171-175.

5. Карпенко Н. Особливості організації педагогічного процесу у дошкільних закладах Швеції//Наукові записки НДУ ім М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки.- 2006, № 5. – С.167-170.

6. Макова Ю., Загик Л. Финляндия: проблема сотрудничества детского сада и семьи//Дошкольное воспитание. – 1987, № 2. - С. 59-60.

7. Малонга Ж. Современные дошкольные учреждения Франции: организация и содержание работы.- Дошкольное воспитание. – 2002, № 1. - С.99-102.

8. Мельник Н.І. Розвиток дошкільної освіти у США. - Дис. канд. пед. наук за спец-тю 13.00.08. - дошкільна педагогіка. – Черкаси, 2011.- с. 327.

9. Нурутдинова А.Р. Семейное и дошкольное воспитание в Японии// Педагогика. 2007, № 5. – С.103-107.

10. Парамонова Л., Протасова Е. Дошкольное образование в Соединенных Штатах Америки //Дошкольное образование. - 2009, № 8. – С. 5-8.

11. Парамонова Л., Протасова Е. Дошкольное образование в Великобритании//Дошкольное образование. – 2009, № 11. –С.5.

12. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Навчальний посібник. – Київ, Академвидав, 2008. – с. 456.

13. Сташевська І.О. Музичне виховання дошкільників у Німеччині (2-га половина ХХ ст.) – 13.00 01. – Автореф. на здоб. ст. канд. пед. наук за спец-тю 13.00.01– теорія і історія педагогіки.- Луганськ, 2004. – С. 9-13.

В статье раскрываются подходы к эстетическому развитию детей раннего возраста и особенности его организации в условиях системы дошкольного образования зарубежных стран.

Ключевые слова: эстетическое развитие, ребенок раннего возраста, система дошкольного образования, зарубежные страны.